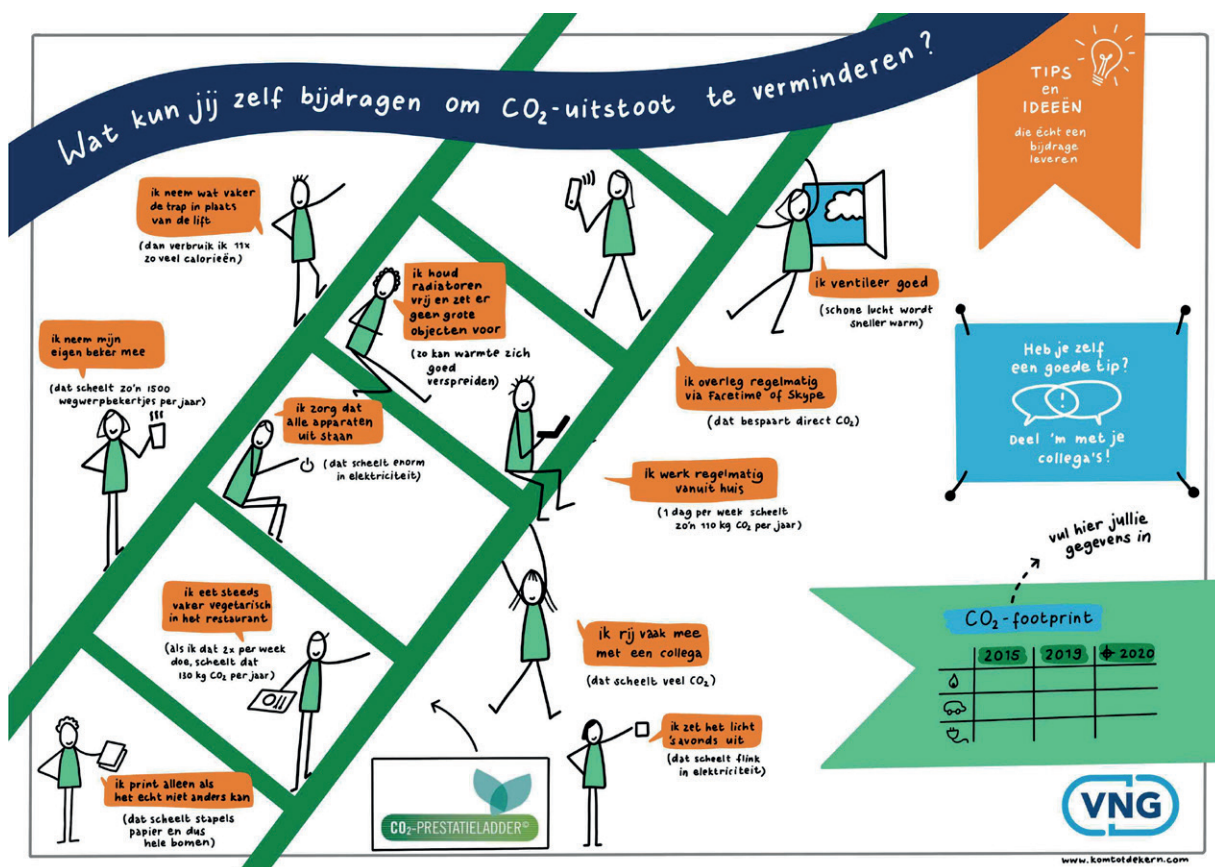

Terugblik Programma CO₂-Beprijzing 2019

Gemeenten voelen de noodzaak om vol in te zetten op CO₂-reductie. Zo hebben zij vrijwel unaniem ingestemd met het Klimaatakkoord. Steeds meer gemeenten hebben concrete ambities als het gaat om CO₂-reductie. Van een volledig klimaatneutrale bedrijfsvoering tot het opnemen van CO₂-beprijzing in de gemeentelijke inkoop. Veruit de meeste gemeenten zijn druk aan de slag om hun ambities te vertalen naar beleid en uitvoering. In 2019 ondersteunde de VNG gemeenten hierbij met het Programma CO₂-beprijzing. Dit programma is uitgevoerd met financiering uit de Klimaatenvolpoe dat projecten van de drie decentrale overheden bevatte: VNG, IPO en de UVW. In dit verslag geeft VNG een weergave van haar activiteiten.

CO₂-beprijzing = een financiële waarde die richting geeft aan de kosten die nodig zijn om de effecten van de betreffende CO₂-uitstoot op te vangen

Missie: Zoveel mogelijk positieve beweging krijgen bij gemeenten om CO₂ terug te dringen.

Voortvarende start

Het programma startte in de zomer van 2019 en stond gepland tot eind 2019. De eerste gemeenten zijn benaderd na de zomervakantie. In zeer korte termijn is een team gevormd en is een programmalogo ontwikkeld 'CO₂, neem die kosten mee!' dat in alle correspondentie is gebruikt. Er zijn diverse acties opgezet om gemeenten in positieve beweging te krijgen. De missie is vertaald in het programma CO₂-Beprijzing dat bestond uit drie projecten:

1. Project pilots CO₂-Beprijzing
2. Project Versnelling Certificering CO₂-Prestatieladder
3. Project CO₂-Beprijzing Grond-, Weg- en Waterbouw

Project Pilots CO₂-beprijzing

De VNG heeft Klimaatverbond Nederland gevraagd de methodieken te onderzoeken die gemeenten gebruiken voor CO₂-beprijzing en te onderzoeken waar nog methodieken ontbreken. Klimaatverbond Nederland startte pilots bij gemeenten en maakte hierbij gebruik van de kennis opgedaan bij soortgelijke pilots voor provincies.

Klimaatverbond
Nederland

Deelonderwerpen die onder andere door CE Delft en het NIBE onderzocht zijn: borging in beleid en uitvoering, de voetafdruk van mobiliteit en van groene elektriciteit en een kosten-batenanalyse van gebiedsontwikkeling. In separate rapporten zijn alle bevindingen beschreven, evenals de bevindingen van vergelijkbaar onderzoek bij de waterschappen en provincies. Zie: www.co2-beprijzing.nl voor meer informatie.

Project Versnelling Certificering CO₂-Prestatieladder

De CO₂-Prestatieladder is het duurzaamheidsinstrument van Nederland waarmee bedrijven en overheden hun eigen CO₂-footprint in kaart brengen en inzicht krijgen in waar zij de meeste CO₂-reductie kunnen behalen. De ladder is ontwikkeld door ProRail en is nu ondergebracht bij SKAO, de Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden & Ondernemen. Hij onderscheidt zich van andere footprint-methodieken door het integreren van het managementproces en de accreditatie van de certificering.

Bestuurdersambities worden vertaald naar beleidsdoelen en naar praktische uitvoering. Een inkoper kan effectiever CO₂-beprijst inkopen. Intern biedt de certificering voordelen aan gemeenten door toepassing van een eenduidige systematiek, extern in de uitvraag naar de markt. Gemeenten versneld laten certificeren draagt dus in sterke mate bij aan de breed gedragen maatschappelijke doelstelling om tot versnelde CO₂-reductie te komen.

Het doel van dit project was om 30 gemeenten te ondersteunen om vóór het einde van 2019 hun certificering voor de CO₂-Prestatieladder op niveau 3 te behalen. Acties die hiertoe zijn ondernomen door het VNG-projectteam:

- Samenwerking opgezet met adviesbureau De Duurzame Adviseurs. Zij boden een ondersteuningspakket met 15% korting op hun tarief aan gemeenten en vier leerbijeenkomsten rondom cruciale onderwerpen van certificeren. De VNG en De Duurzame Adviseurs hebben gezamenlijk intakegesprekken gevoerd met geïnteresseerde gemeenten en er zijn twee algemene informatiebijeenkomsten georganiseerd.

de duurzame
adviseurs

- Samenwerking met SKAO in de organisatie van drie [Roadshows](#), in Groningen, Roermond en Den Haag ter promotie van de CO₂-Prestatieladder onder overheden. 25

gemeenten waren hierbij aanwezig. VNG heeft de '[Praktische Gids voor overheden](#)' van SKAO mede mogelijk gemaakt.

- Diverse promotiemiddelen zijn ingezet: een factsheet over het ondersteuningspakket, een projectpagina op de VNG-website, een eigen forumgroep op VNG-fora, nieuwsberichten, agenda-items, posts op LinkedIn en Twitter, blogartikelen met interviews van al gecertificeerde gemeenten, twee promotievideo's van deelnemende gemeenten, een praatplaat met 10 redenen om te certificeren, een intern

gerichte praatplaat voor bij het koffiezetapparaat 'Wat kan je zelf bijdragen om CO₂-uitstoot te verminderen', een hele pagina advertentie in Binnenlands Bestuur en IM-advertenties in drie nieuwsbrieven van Binnenlands Bestuur.

- Met behulp van een enquête werd de interesse gepeild onder 355 wethouders. Er is in totaal met 49 geïnteresseerde gemeenten contact geweest en naar aanleiding daarvan zijn circa 20 intakegesprekken gevoerd.

Het beslissingstraject om op korte termijn tijd en budget vrij te maken bleek voor veel gemeenten te lang te duren om nog in 2019 in te kunnen stappen. De VNG heeft in 2019 uiteindelijk zeven gemeenten ondersteund om hun certificering voor de CO₂-Prestatieladder op niveau 3 te behalen: Soest, De Bilt, Delft, Hilversum, Amersfoort, Alkmaar en Voorburg-Leidschendam. Het SMART-deel van de projectdoelstelling is hiermee niet gehaald. Wel is bereikt dat het instrument bij een aanzienlijk breder deel van gemeenten bekend is geworden en een significante stijging van deelname is voorzien in 2020. Het ziet er naar uit dat 11 gemeenten begin 2020 van start gaan.

Totaal: 49 geïnteresseerde gemeenten

- 7 gemeenten gestart met certificering in 2019
- 9 gemeenten hebben een contract getekend voor certificering in 2020

Project CO₂-Beprijzing Grond-, Weg- en Waterbouw

Voor gemeenten was er nog geen scherp beeld waar de meeste winst met CO₂-reductie te behalen is. Uit de CO₂-footprints van waterschappen, provincies, het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en Rijkswaterstaat bleek dat de grootste winst voor hen met name bij de grond-, weg- en waterbouw (GWW) ligt. De kans was daarom aanzienlijk dat gemeenten op dit terrein ook veel winst konden behalen. Het projectteam heeft daarom veel aandacht besteed aan het in kaart brengen van behoeftes van gemeenten op dit gebied en daar acties op ondernomen. Hierbij ging het niet alleen om wethouders, maar ook om medewerkers GWW, duurzaamheid en inkoop binnen gemeenten.

Acties die zijn ondernomen door het projectteam:

Onderzoek naar knelpunten, behoeftes en voorbeelden van gemeenten

- Gesprekken gevoerd met diverse spelers in de GWW om te achterhalen op welke vlakken de VNG aanvullend kon zijn:
PIANOo, Duurzaam GWW, SKAO, Bouwend Nederland, Prorail, Unie van Waterschappen, Stichting NL CO₂-Neutraal, Rijkswaterstaat, CROW, Platform WOW, Stadswerk, IPO, Klimaatverbond, Betonketen Regio Twente, Centrale Inkoop de Wadden, VNG Overijssel, Future Fuels en Firm of the Future.

- Via een enquête onder gemeentesecretarissen en door inschakeling van een callcenter zijn alle 355 gemeenten benaderd. Hierdoor is een relatiebestand opgebouwd van verantwoordelijke personen binnen de gemeentelijke GWW. Zij hebben diverse mailings ontvangen over voor hen relevante onderwerpen.
- Praktijkvoorbeelden van gemeenten verzameld op de databank vng.nl/praktijkvoorbeelden.
- Een forumgroep 'CO₂ en duurzaam GWW' opgezet op VNG-fora.
- Verkenningssprekken gevoerd om een GWW-werkgroep te starten met een goede afspiegeling van grote, middelgrote en kleine gemeenten. In 2020 zal dit verder vormgegeven worden.
- Overwogen om masterclasses in te zetten over DuboCalc, een rekentool voor milieukosten in de GWW die nog niet veel ingezet wordt door gemeenten. Uit een enquête bleek dat er weinig positieve ervaringen van gemeenten met deze tool waren en dat er nauwelijks animo voor deelname was. Daarom is dit niet verder uitgewerkt. Aangezien er momenteel nieuwe en meer hanteerbare varianten in ontwikkeling zijn, kan in het vervolgtraject blijken dat dit instrument toch waardevol is voor gemeenten.
- Deskresearch gedaan naar welke gemeenten al actief waren en naar vragen als:
 - Waar is binnen de GWW de grootste winst te behalen?
 - De top 3 aan aanbestedingen in gemeenteland: riolering, straatwerk/rotonde en groenbestek
 - Hoe en waarmee zijn gemeenten bezig op het gebied van CO₂-reductie?
 - Wat is de duurzaamheidsambitie van gemeenten?

Gedurende het traject bleek Bouwend Nederland een onderzoek te hebben laten uitvoeren over duurzame GWW-aanbestedingen door overheden, daarom is de eigen analyse stopgezet. [Lees hier de publicatie](#).

- Het projectteam heeft door het Gemeentelijk Netwerk voor Mobiliteit en Infrastructuur (GNMI) een onderzoek laten uitvoeren naar CO₂-vriendelijk wegontwerp ten aanzien van verkeersstromen. Onderzoeksbureau APPM - en in tweede instantie ook Goudappel Coffeng - heeft voorlopigende wegbeheerders en verkeerskundige experts uit de sector hierover bevraagd. Dit heeft geresulteerd in een rapport met daarin een eerste verkenning naar de mogelijkheden om met wegontwerp een bijdrage te leveren aan CO₂-reductie door het wegverkeer. Begin 2020 verschijnt een vervolgrapport met een doorrekening van de in het rapport genoemde voorbeelden.
- Het projectteam heeft het A&O-fonds, dat o.a. professionalisering van gemeentemedewerkers ondersteunt, in verbinding gebracht met de stichting Managing Public Space. In 2020 zal het A&O-Fonds een actieve bijdrage leveren aan de nieuwe Leerstoel Managing Public Space voor kennisontwikkeling over het beheer van de openbare ruimte. De ambitie is om een nieuwe, geïntegreerde manier van beheer te ontwikkelen voor opgaven als het vervangen van de bestrating, de energietransitie, de IT-infrastructuur of elektrische laadpalen. CO₂-reductie wordt daarin meegenomen. Zie voor meer informatie: www.beherenisvooruitzien.nl.
- Er zijn contacten gelegd met Stadswerk en de gemeente Rotterdam om 9 april 2020 een symposium te organiseren over GWW in de praktijk.
- Het projectteam CO₂-Beprijzing heeft regelmatig afstemming gehad met andere projectteams binnen VNG op het gebied van Klimaat en Energie en met de andere decentrale overheden. Zo is er gecommuniceerd over de 'Routekaart maatschappelijk vastgoed' van het energieteam, is in een enquête over buitenverlichting een vraag opgenomen over het kennisnetwerk digitalisering buitenverlichting en is er een verkenning uitgevoerd door het IPO naar een handreiking GWW voor gemeenten.

GNMI

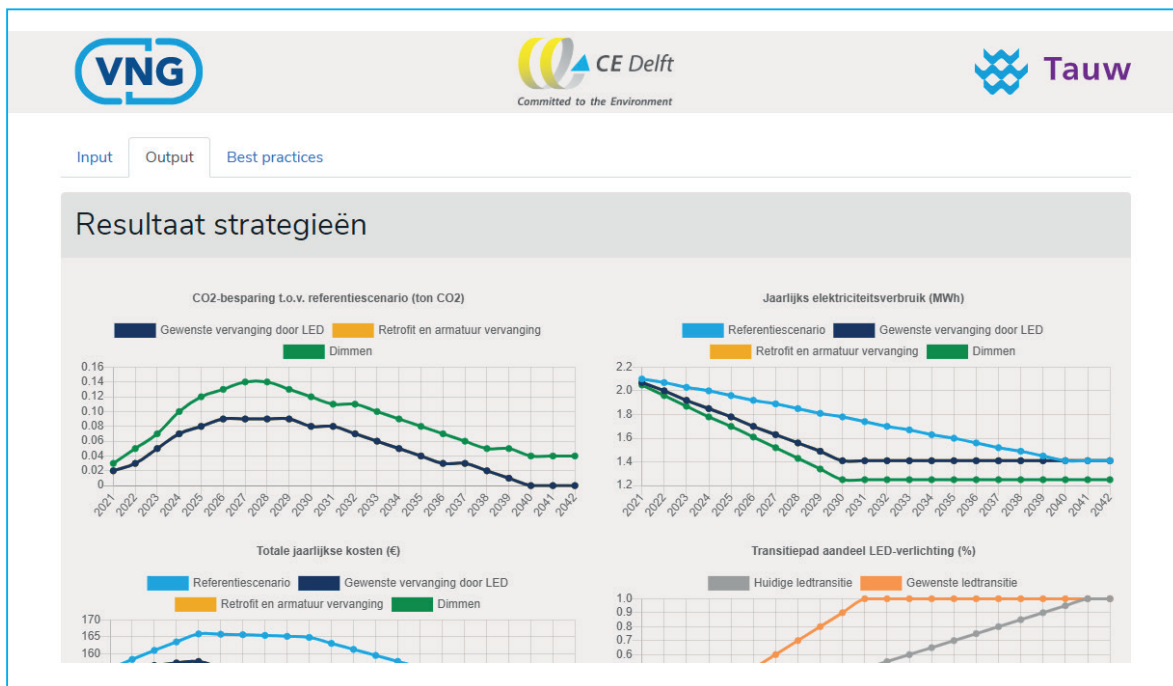
Ontwikkeling van tools

- Het projectteam heeft een Verduurzamingstool Buitenverlichting laten ontwikkelen door CE Delft en Tauw. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat financierde deze uit de Klimaatenvoloppe. Het doel van de tool is om beleidskeuzes voor het verduurzamen van buitenverlichting makkelijker te maken voor gemeenten. Op een enquête ter inventarisatie van wensen van de tool hebben 106 gemeentefunctionarissen gereageerd waarvan 62 personen hun gegevens hebben doorgegeven om de tool te testen. Op donderdag 13 februari 2020 organiseerde het projectteam een webinar om betrokkenen bij de inkoop van openbare verlichting kennis te laten maken met de tool en de ontwikkelaars van feedback te voorzien. Ruim 30 deelnemers namen actief deel en deden suggesties om de tool beter aan te laten sluit bij hun gemeentepraktijk. Op 17 maart 2020 is de [online tool](#) live gaan.

“Het is belangrijk om besparingen in kosten en energieverbruik inzichtelijk te maken voor de managers binnen de gemeente en de raad. Op deze manier kan er draagvlak worden gecreëerd voor keuzes die we maken voor de vervanging door LED-verlichting.”

Eric Pronk, beheerder openbare verlichting gemeente Zoetermeer

- Het projectteam heeft een samenwerking opgezet met de Regio Gooi en Vechtstreek om een digitale Marktplaats voor de buitenruimte te ontwikkelen. Deze marktplaats zal overheden op een laagdrempelige wijze inzicht geven in het aanbod van en de vraag naar producten, materialen en grondstoffen voor de buitenruimte en daarmee hergebruik en CO₂-reductie stimuleren. In 2019 is een onderzoek uitgevoerd naar bestaande marktplaatsen binnen de overheid en is een Programma van Eisen van de zeven gemeenten in deze regio opgesteld. VNG levert een financiële bijdrage om de digitale marktplaats bij [insert.nl](https://www.insert.nl) in te laten richten en beheren en om vier materialenpaspoorten op te stellen. Eind maart 2020 wordt de eerste testversie opgeleverd. Het format van de Marktplaats wordt voor alle gemeenten beschikbaar gesteld.

Inspiratiesessies

CO2-reductie via asfalt (3)

Ik ga aan de slag met:

Ik ga aan de slag met:

Typ hier uw antwoord...

Antwoorden (11)

In het ontwerp al rekening houden met de MKI

Meer informatie over hoe Dubocalc werkt.

Uitzoeken of de beheerder bekend is met deze aanpak. Zo niet, actie. Zo ja, uitzoeken gezamenlijk.

Stimuleren van duurzame oplossingen

alternatieve materialen met minder milieubelasting

Duurzaam GWW

cursus dubocalc en aanbesteding met duurzaamheid in emvi

milieuimpact bepalen

MKI waarde materialen beziën

verder verdiepen in de MKI waardes en mogelijke toepasbaarheid in de bestekken/aanbestedingen

Training volgen over DuboCalc

Schrijf hier je bericht voor de spreker (iedereen)

Gebruiker 20: Hangt natuurlijk ook erg af van de ambities van het bestuur.

Gebruiker 19: Door aan te geven dat het duurzamer is, minder CO2 wat middels MKI kan worden aangetoond. Bij Rijkswaterstaat blijkt tot nu toe dat het niet kostenverhogend is, wat staat er dan nog in de weg voor de politiek.

Gebruiker 23: Verwijs naar de ambities uit het klimaatakkoord, als de politiek van plan is deze te onderkennen

Gebruiker 14: Gezien de ambitie van Nederland om klimaat neutraal in 2050, denk ik dat het vanzelfsprekend is

Gebruiker 13: Denkt gemeente Oss het na een paar keer zelf te kunnen uitvoeren?

Gebruiker 3: Linda van den Bosch: Denkt gemeente Oss het na een paar keer zelf te kunnen uitvoeren?

Gebruiker 3: Ja, waarschijnlijk wel

Gebruiker 3: ook wij zijn nog zoekende. Wij zijn bereikbaar voor vragen en suggesties!

Gebruiker 3: Ik ben blij met deze reacties. Het geeft aan dat de sessie het gewenste effect heeft.

Gebruiker 19: Des te meer opdrachtgevers MKI uitvoeren of toepassen des te sneller zal de markt innoveren en er (nog) duurzamerasfalt worden ontwikkeld.

Gebruiker 3, Gebruiker 24 zijn aan het typen...

Het projectteam wilde gemeenten inspireren met aansprekende voorbeelden van andere gemeenten die binnen de GWW CO₂-reductie wisten te realiseren. Goed voorbeeld, doet tenslotte goed volgen! Op 3 december 2019 is daarom samen met bureau Dekkers en Blik een online inspiratiesessie georganiseerd. 20 geïnteresseerden hebben vanaf hun eigen werkplek het voorbeeld gehoord van de gemeente Oss en adviesbureau Tauw over de CO₂-reductie die zij bij vervanging van gescheurd asfalt wisten te realiseren. Het was een interactieve sessie waarbij de deelnemers zelf ook hun ervaringen deelden en veel vragen stelden aan de gastsprekers. De twee andere online inspiratiesessies die nog op de planning stonden, worden in 2020 georganiseerd.

'CO₂-reductie via asfalt is een investering, maar zorgt er in de toekomst voor dat we minder kosten en onderhoud hebben.'

Esther van der Lugt, Vakbeheerder duurzaamheid gemeente Oss

Mission accomplished

Is de missie van het Programma CO₂-beprijzing dus geslaagd? Ja! Er is zeker positieve beweging bij gemeenten gerealiseerd!

Bewustwording gecreëerd over het belang van CO₂-reductie

Inspiratie geboden met praktijkvoorbeelden van gemeenten die al actief zijn

Handvaten aangereikt met tools om concrete stappen in verduurzaming te zetten

Actie bereikt doordat gemeenten aan de slag zijn gegaan met certificering voor de CO₂-Prestatieladder

In totaal hebben alle 355 gemeenten kennisgemaakt met bruikbare instrumenten om CO₂-uitstoot mee te wegen in hun werkzaamheden.